

τοποίηση της παγκόσμιας ιστορικής ροής, αΐρεται υπεράνω τόσο του παρελθόντος όσο, όμως, και του παρόντος. Αποτελεί βέβαια συνειδητοποίηση και της συγκεκριμένης ιστορικότητας της θεολογίας, ώστε αυτή να απελευθερώνεται από τη σχολαστική ανακύκλωση θεολογικών άξιωματων αλλά και από το άξιωμα της μοντερνικότητας. Θέτει το ζήτημα της μετάβασης σε ένα όντως άλλο γεγονός ζωής, πέρα από το τετριμμένο άξιωμα της ένταξης στο ιστορικό γίνεσθαι.

Αυτήν την κριτική θεολογία της 'Ιστορίας μας προσφέρει το έργο του Jean Daniélou *Δοκίμιο για το μυστήριο της ιστορίας*, που εκδόθηκε πριν λίγο καιρό από την Έκδοτική Δημητριάδος και έπιθυμεί να παρακινήσει την κριτική και συνθετική διάθεση των Έλλήνων αναγνωστών, ώστε να έπισκεφτούν μια ξένη θεολογική χώρα –συγκεκριμένα καθολική–, στην οποία η οικεία όπτική ματιά μπορεί να συναντήσει διαφορετικά τοπία που ίσως άπουσιάζουν από την μονομερώς βιβλική, η πατερική, η πατερική μετά φιλοσοφικού έπιχρίσματος έλληνική θεολογία.

Η έκδοση είναι άρτια και πλούσια. Η μετάφραση του Ξ. Κομνηνού είναι μέ φιλοπονία δουλεμένη και μέ πλαστικότητα άρθρωμένη. Μετά από έναν μικρό πρόλογο των έκδοτών ακολουθεί έκτενης εισαγωγή από τον Ν. Άσπρούλη που κατατοπίζει τον αναγνώστη για την προσωπικότητα και το έργο του J. Daniélou και κυρίως για τη συγκεκριμένη μονογραφία έντός των ιστορικών, πνευματικών και θεολογικών δρώμενων της Εύρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Δημοσιευμένη στη Γαλλία το 1953, άποτελεί ένα από τα βασικά έργα της nouvelle théologie, η οποία όρθώθηκε μέσα στο γενικότερο κλίμα του καθολικού Νεοθωμισμού, της προτεσταντικής Διαλεκτικής Θεολογίας και του Μαρξισμού και αναζήτησε τη ζωτικότητα των πηγών της Βίβλου, των Πατέρων και της λειτουργικής ζωής, τον διάλογο μέ

τήν κοσμική διάνοση και την έπαφή μέ σύνολη τη σύγχρονη ζωή. Ακολουθεί το σύντομο προλογικό σημείωμα των Marie-J. Rondeau και H. de Lubac και κατόπιν ό πρόλογος, η εισαγωγή και η κυρίως πραγμάτευση του συγγραφέα, η οποία διαφεύγει σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος τίθεται το θέμα της σχέσης της «ιερής 'Ιστορίας» προς την γενική παγκόσμια ιστορία και της σχέσης του Χριστιανισμού προς τον θύραθεν πολιτισμό και προς τον μη χριστιανικό κόσμο. Ο Daniélou υποστηρίζει μέ έμφαση την κριτική διαφορετικότητα της «ιερής 'Ιστορίας» έναντι κάθε ιδεολογίας και μυθολογίας –ιδιαιτέρα μαρξιστικής– περί της αυτάρκους ικανότητας του ανθρώπου να έπιτύχει μια συνεχή ιστορική πρόοδο. Στο δεύτερο μέρος αναλύεται η ιδιαιτερότητα των γεγονότων της «ιερής 'Ιστορίας», που είναι μέν ιστορικά αλλά όχι άποκλειστικά ένδοϊστορικά, καθώς συμβαίνουνώς βήματα της ηδη ιστορικά έρχόμενης έσχατολογικής βασιλείας του Θεού. Ουσία της 'Ιστορίας δέν μπορεί να είναι η ανακύκλωση δεδομένων ανθρώπινων, κοινωνικών και φυσικών συνθηκών, αλλά το έρώτημα της ανατρεπτικής μετάβασης σε ένα έντελώς άλλο γεγονός ύπαρξης. Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται ό τρόπος της ιστορικής παρουσίας των χριστιανών, οι όποιοι μέσω της αγάπης και του μαρτυρίου κηρύττουν ίεραποστολικά και έμπρακτα την πασχάλια και έσχατολογική διόδευση της ιστορίας σε μια νέα πραγματικότητα ύπαρξης.

Άπό το έργο συνάγεται ότι το ζήτημα της 'Ιστορίας δέν είναι άπλως το άξιωμα της έγχρονικότητας και της ιστορικής πράξης η το αίτημα της χειραφέτησης του ανθρώπινου ιστορικού ύποκειμένου, αλλά κυρίως το ριζικά κριτικό έρώτημα του σωτηριώδους τέλους της και έν ταυτώ το βαθύ αίσθημα της άπουσίας του, η συνειδητοποίηση ότι η χειραφέτηση του ύποκειμένου δέν έφερε κάποια τελεσφόρο εκπλήρωση στην 'Ιστορία, ότι η ίδια η ουσία της 'Ιστορίας άναιρεί κάθε έννοια περί

BIBLIO

Jean Daniélou, *Δοκίμιο για το μυστήριο της ιστορίας*, μτφρ. Ξενοφών Κομνηνός, Έκδοτική Δημητριάδος, Βόλος 2014.

Αν η έπιστροφή στις βιβλικές και πατερικές πηγές και η διακλάδωση μέ τη μοντέρνα διάνοση άποτελούν ζωτικούς χώρους της σύγχρονης θεολογίας, δυτικής και ανατολικής, η ώριμαση αλλά και η έκβαση αυτού του έγχειρήματος καλλιιεργήθηκε, αλλά και κρίνεται, έντός μιας θεολογίας της 'Ιστορίας. Αυτή, άποτελώντας συνειδη-

υποκειμένου αὐτῆς. Τό ἔργο τοῦ J. Daniέλου εἶναι γι' αὐτό ἓνα καίριο ἀνάγνωσμα ὅσον ἀφορᾷ τό θέμα τῆς φιλοσοφικοῖστορικῆς διάγνωσης τῆς (μετα)μοντερνικότητας καί προσφέρει μιᾷ διαφορετική, ὄντως κριτική ἄποψη ἔναντι κυρίως τοῦ ἰδεολογήματος τοῦ διαφωτισμοῦ, τό ὁποῖο ἐμφαίνεται ὡς τέτοιο στίς τραγικές καί δαιμονικές στιγμές τῆς Ἱστορίας. Ἡ καντιανή διαφωτιστική ἀντίληψη γιά τήν αἰώνια εἰρήνη, ἡ ἐγγελιανή καί μαρξιστική διαλεκτική δικαιολόγησι τοῦ ἐκάστοτε ὑπαρκτοῦ ὡς λογικοῦ καί ἀναγκαίου, ἀλλά καί ἡ κριτική καί νιτσεική διόρθωσι αὐτῶν ἀπό τόν Μπούκχαρτ καί τοὺς Χορκχάιμερ-Ἀντόρνο δέν μποροῦν νά διαγνώσουν τό ρῆγμα πού σοβεῖ στό ἀνθρώπινο ὑποκείμενο καί ἀντανακλᾷται καί στήν Ἱστορία του. Αὐτό ἰσχύει καί γιά τίς νεοφιλελεύθερες διαγνώσεις καί προγνώσεις τῶν Φρ. Φουκουγιάμα καί Σ. Χάντιγκτον πού δέν διαθέτουν ἓνα ρηξικέλευθο κριτήριον διάγνωσης καί ἀξιοθέτησι τῆς ἀνθρώπινης μοίρας. Ἡ κριτική ἄποψη τοῦ Daniέλου δέν θέτει ὡς ζήτημα τῆς Ἱστορίας τήν ἀνάδειξι ἑνός θωρακισμένου διαφωτιστικοῦ υποκειμένου πού ἀνεγείρει ἱστορικά μνημεῖα ἔρμηνεύοντας καί συνθέτοντας κατά τρόπο ἀπαράμιλλο τόν λόγο τῆς Βίβλου, τῶν Λατίνων καί Ἑλλήνων Πατέρων καί σύγχρονων στοχαστῶν, διαγιγνώσκει τό σκότος καί τό ἔλλειμμα τῆς ἀνθρώπινης ἱστορικῆς πραγματικότητας, διανοίγει ἓναν τόπο πένθους, δηλαδή ριζικῆς κριτικῆς, καί ἐκεῖθεν θέτει ὡς αἶτημα, κινητήριο μοχλό, οὐσία καί «Μυστήριον τῆς Ἱστορίας» μιᾷ πράξι θείας αὐτοθυσιαστικῆς προσφορᾶς, δηλαδή ἀπελευθέρωσι ἀπό τόν τραγικό μαξιμαλισμό τῆς ἱστορικῆς διαπάλης παντοπόρων καί ἐν τέλει περιχαρακωμένων ἀπόρων ἑαυτῶν καί μεταμόρφωσι σέ ἓνα ἐντελῶς ἄλλο γεγονός ὑπαρξῆς.

Ζήνων Τσικρικάς

